

ΣΕ ΟΛΑ ΜΑΖΙ

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΚΑΛΟΥΠΙΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σπάζοντας τα καλούπια του φύλου

I. Εισαγωγή – θεωρητικό πλαίσιο

Το έργο Breaking the Mould

Η δράση υλοποιείται ως παρέμβαση στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Breaking the Mould προωθώντας την ισότητα των φύλων στην Κύπρο για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και προσωπικής – οικογενειακής ζωής. Το έργο υλοποιούν το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το Γραφείο Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων, ο Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης, και η εταιρεία IMH με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βασικός στόχος του έργου είναι η προώθηση ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας για τους άνδρες, προκειμένου να συμβάλλουν ισότιμα στην οικογενειακή ζωή. Επίσης, το έργο στοχεύει στην ενθάρρυνση των επιχειρήσεων και κυρίως των ΜΜΕ για την εφαρμογή απλών, φιλικών μέτρων προς την οικογένεια, αλλά και στη μείωση του στερεότυπου ότι η οικιακή εργασία δεν ταιριάζει στην παραδοσιακή εικόνα της αρρενωπότητας. Το στερεότυπο αυτό οδηγεί στην άνιση κατανομή των ευθυνών του σπιτιού αφού οι γυναίκες σπαταλούν κατά μέσο όρο περισσότερο χρόνο στην οικιακή εργασία ακόμα και όταν έχουν παρόμοιες ώρες εργασίας με αυτές των συντρόφων τους (Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, 2017)

Στο πλαίσιο του προγράμματος, το MIGS πραγματοποίησε δευτερογενή έρευνα για τις υφιστάμενες κρατικές, ευρωπαϊκές και επιχειρησιακές πολιτικές, νομοθεσίες και ακαδημαϊκά άρθρα για τη συμφιλίωση. Επιπρόσθετα, έχει πραγματοποιηθεί μία εκστρατεία για να αναδειχθεί το όφελος των φιλικών προς την οικογένεια μέτρων, με στόχο την ενθάρρυνση των εταιρειών για την εφαρμογή τους. Η δεύτερη εκστρατεία, στο πλαίσιο της οποίας προτείνονται τα σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών για εφαρμογή του προτεινόμενου σχεδίου μαθήματος, θα επικεντρωθεί στα σχολεία, με στόχο την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεότυπων και των νοοτροπιών που επικρατούν στην κυπριακή κοινωνία.

Η ανάγκη για ένα τέτοιο έργο

Γυναίκες και άντρες δέχονται εξίσου σημαντικές πιέσεις σε σχέση με τη διαχείριση του χρόνου τους ώστε να καταφέρουν να ανταποκριθούν επαρκώς στις εργασιακές και οικογενειακές υποχρεώσεις (Jacobs & Gerson, 2006). Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, προωθείται στον δημόσιο διάλογο η έννοια του πατέρα που συμμετέχει ενεργά στο μέγιστο των παιδιών, καθώς, επίσης, βλέπουμε ολοένα και περισσότερους στοργικούς και φροντιστικούς άντρες (Αρβανίτης, Ξυδοπούλου, Παπαγιαννοπούλου, 2007). Παρόλα αυτά, θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες καταδεικνύουν ότι απέχουμε πολύ από την ιδέα της ισότιμης κατανομής της οικιακής εργασίας και της φροντίδας των παιδιών, καθώς εξακολουθούν να θεωρούνται κύριες υπεύθυνες οι γυναίκες (Daly and Palkovitz, 2004, Ranson 2012). Οι άντρες εντάχθηκαν στο μέγιστο των παιδιών και στην ανάληψη ευθυνών εντός της οικίας έχοντας συμπληρωματικό ρόλο, δηλαδή «βοηθούν» όπως συχνά λέγεται. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι, στον δημόσιο λόγο σχετικά με τη συμφιλίωση, ο όρος «εργαζόμενη μητέρα» χρησιμοποιείται κατά κόρον σε αντίθεση με τον όρο «εργαζόμενος πατέρας», ο οποίος σπανίως αναφέρεται. Αυτή η λεξικολογική παρατήρηση καταδεικνύει ότι, στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, η μετάβαση από την παραδοσιακή κοινωνία όπου η γυναίκα ήταν υπεύθυνη για το σπίτι και ο άντρας ήταν κουβαλητής δεν έχει γίνει ποτέ ολοκληρωτικά. Ως εκ τούτου, η πατρότητα δεν θεωρείται ότι εμποδίζει την εργασιακή απόδοση των αντρών. Εν αντιθέσει, στην περίπτωση των γυναικών εργαζομένων τα πεδία της προσωπικής - οικογενειακής και εργασιακής ζωής θεωρούνται συχνά ως αλληλοσυγκρουόμενα (Gar-ey, 1999). Αυτή η άνιση κατανομή των βαρών και τα στερεότυπα που συνοδεύουν τους άντρες και τις γυναίκες εργαζόμενους/ες οδηγούν σε δομικές ανισότητες και στην αγορά εργασίας. Η άνιση κατανομή ευθυνών εντός του σπιτιού φαίνεται να αφήνουν λιγότερο χρόνο για τις καριέρες των γυναικών. Επιπρόσθετα, η κοινωνική αντίληψη που συνδέει το γυναικείο φύλο με τη φροντίδα του σπιτιού και της οικογένειας και το αντρικό με την εργασία αποτελούν γενεσιουργό αιτία των εργασιακών ανισοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Οι εργασιακές ανισότητες στην Κύπρο

Καταγράφονται έντονες ανισότητες στον εργασιακό χώρο, παρά το γεγονός ότι το 60% αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γυναίκες. Σήμερα, παρατηρείται υψηλό ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό της χώρας (68% των γυναικών και 78% των αντρών εργάζονται), και υψηλότερο ποσοστό γυναικών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (46% των γυναικών έναντι του 37% των αντρών). Παρά τα πιο πάνω στοιχεία, στην Κύπρο οι έμφυλες ανισότητες εξακολουθούν να υφίστανται. Συγκεκριμένα, το χάσμα αμοιβών, το οποίο είναι η μέση διαφορά των ωριαίων αποδοχών μεταξύ ανδρών και γυναικών στο σύνολο της οικονομίας, ανέρχεται στο 15,8%. Επιπρόσθετα, μόλις το 22% των διευθυντικών θέσεων κατέχονται από γυναίκες, ενώ η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου καταγράφει ότι το 16% των γυναικών εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω, κάθε πολιτική οφείλει να κατευθύνεται προς τη διευκόλυνση των εργαζομένων ώστε να μπορούν να αντεπεξέρχονται στις υποχρεώσεις της προσωπικής και οικογενειακής ζωής. Παράλληλα, κάθε πολιτική θα πρέπει να στοχεύει σε ένα επίπεδο καλλιέργειας κουλτούρας ισότητας των φύλων και συνευθύνης στη φροντίδα του σπιτιού. Θα πρέπει να αναγνωρίζει ότι οι κοινωνικοί ρόλοι και τα στερεότυπα των φύλων συντηρούν δομικές ανισότητες σε βάρος των γυναικών τόσο στον εργασιακό όσο και στον οικιακό χώρο. Τα όρια της εργασίας και της οικίας δεν είναι απαραίτητα διακριτά καθώς το ένα πεδίο επηρεάζει το άλλο (Παπαζήση, 1999).

Γιατί γίνεται η παρέμβαση στην εκπαίδευση

Το σχολείο ως θεσμός αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα πολιτισμικά πλαίσια μέσα στα οποία δομούνται οι έμφυλες ταυτότητες, μαζί με την οικογένεια και τα ΜΜΕ. Παρά το γεγονός ότι πολλές φορές το σχολείο συμβάλλει στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων που έχουν βάση το φύλο, έχει την ίδια στιγμή τη δυνατότητα να τις ανατρέπει όπως φάνηκε από πολλές κοινωνικές μελέτες στην εκπαίδευση και καταγεγραμμένες καλές πρακτικές.

II. Δείκτες επιτυχίας προγράμματος σπουδών Αγωγής Υγείας για τη Στ' τάξη σε σχέση με το σχέδιο μαθήματος

Το σχέδιο μαθήματος ανταποκρίνεται στους ακόλουθους δείκτες επιτυχίας του προγράμματος σπουδών Αγωγής Υγείας που αφορούν τη Στ' τάξη:

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: 3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΑΥΤΟΥ

3.1 Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική Και Αναπαραγωγική Υγεία

- Να αναλύουν παράγοντες που επηρεάζουν την οικογενειακή ζωή.
- Να αντιλαμβάνονται το περιεχόμενο της έννοιας του φύλου και τις μεταβλητές που επηρεάζουν την κατασκευή του.
- Να αναφέρουν παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση του κοινωνικού φύλου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: 4. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

4.2 Οικονομική και Επαγγελματική Αγωγή

- Να συσχετίζουν προσωπικά ενδιαφέροντα και ικανότητες με την επιλογή επαγγέλματος.
- Να εντοπίζουν και να αποδομούν κοινωνικά στερεότυπα σε σχέση με τα επαγγέλματα.

4.3 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

- Να εισηγούνται και να υλοποιούν δράσεις που συμβάλλουν στην υπεράσπιση δικαιωμάτων του παιδιού στο σχολείο και την κοινότητα.

III. Διδακτικοί στόχοι μαθήματος

Γενικός σκοπός του μαθήματος είναι να μπορέσουν οι μαθητές/τριες να αναγνωρίσουν τις έμφυλες ανισότητες στον εργασιακό και οικιακό χώρο, να διερευνήσουν τα κοινωνικά αίτιά τους και να προτείνουν δράσεις για την εξάλειψή τους. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι ως προς το γνωστικό αντικείμενο και τη μαθησιακή διαδικασία:

Ως προς το γνωστικό αντικείμενο

Οι μαθητές/τριες μέσα από το μάθημα θα κληθούν να διερευνήσουν και να αναγνωρίσουν:

- Τη ρευστότητα των κοινωνικών ρόλων στον χώρο και στον χρόνο και την κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή τους.
- Τη δόμηση του κοινωνικού φύλου και των έμφυλων στερεοτύπων ως στοιχείων της ταυτότητας, στη βάση των οποίων κτίζονται κοινωνικές ανισότητες όπως, για παράδειγμα, η ανισομοσθία, η ανισόρροπη συμμετοχή των αντρών και των γυναικών σε θέσεις ισχύος.

- Την αναγνώριση στατιστικά αποδεδειγμένων έμφυλων ανισοτήτων.
- Πώς η δόμηση των ταυτοτήτων των φύλων επηρεάζει την επιλογή μαθημάτων, επαγγέλματος, συνθηκών εργασίας και τον καταμερισμό των εργασιών εντός του σπιτιού.
- Να ευαισθητοποιηθούν σε ζητήματα έμφυλων ανισοτήτων.

Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία

- Να αποκτήσουν δεξιότητες διερεύνησης της κοινωνικής πραγματικότητας και ερμηνείας των έμφυλων ανισοτήτων.
- Να καλλιεργήσουν την αίσθηση της ευθύνης των πολιτών για παρέμβαση ως πολιτική πράξη, ώστε να αμφισβητηθούν τα έμφυλα στερεότυπα και να ζητηθούν δομικές αλλαγές για την προώθηση της ισότητας των φύλων.

IV. Διάρκεια μαθήματος

Η δράση είναι σχεδιασμένη ώστε να υλοποιηθεί σε δύο διδακτικές περιόδους, με συνολική διάρκεια 80 λεπτά. Σημειώνεται ότι είναι απαραίτητη η υλοποίηση του μαθήματος σε συνεχή χρόνο, χωρίς διακοπές.

V. Διδακτική προσέγγιση

Γενική περιγραφή της προσέγγισης

Η διδακτική προσέγγιση του μαθήματος προωθεί τη μάθηση μέσα από τη διαδικασία εξερεύνησης και διαλόγου. Δεν παρέχει δοσμένη γνώση και διδασκισμό, αλλά σχεδιάζεται στη βάση των ερωτοαποκρίσεων και του συντονισμένου διαλόγου. Οι μαθητές/τριες παρακινούνται να σκεφτούν για τους έμφυλους ρόλους μέσα από ερωτήσεις, ομαδικές συζητήσεις με αφορμή ερευνητικά δεδομένα και στατιστικές για την ανισότητα των φύλων. Το μάθημα χωρίζεται σε δύο ενότητες. Η πρώτη σχετίζεται με τη διερεύνηση και την αναγνώριση του φαινομένου όπου οι μαθητές/τριες καλούνται να συζητήσουν και να ερμηνεύσουν ερευνητικά δεδομένα για τη φροντίδα του σπιτιού και δεδομένα για το χάσμα αμοιβών. Στη δεύτερη ενότητα, οι μαθήτριες/τές καλούνται να προτείνουν δράσεις για την μείωση – εξάλειψη των φαινομένων που ερευνήθηκαν στην πρώτη ενότητα.

Ηθικά ζητήματα

Το μάθημα θα διαπραγματευτεί ζητήματα τα οποία αφορούν την οικογενειακή ζωή και έχουν αντανάκλαση στην πραγματικότητα του κάθε παιδιού. Ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντικό η προσέγγιση να δείξει ευαισθησία στην προσωπική εμπειρία και την πραγματικότητα του κάθε παιδιού.

- Για την προστασία των παιδιών που μεγαλώνουν σε οικογένειες χωρίς το πρότυπο πατέρας – μητέρα, π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες ή παιδιά που μεγαλώνουν με γιαγιά – παπού δεν γίνεται ποτέ αναφορά στους όρους «μητέρα» ή «πατέρας». Αντί αυτών χρησιμοποιούνται οι όροι «γυναίκες», «άντρες».
- Για να αποφύγουμε την ταύτιση των παιδιών με τα ερευνητικά δεδομένα, συζητάμε μόνο ζητήματα ανισομισθίας και ευθυνών εντός του σπιτιού και όχι ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη φροντίδα των ίδιων των παιδιών.
- Κατευθύνουμε τη συζήτηση με τρόπο που να αποφεύγεται η έκθεση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, από τα παιδιά. Ακόμα και αν τα ίδια αναφέρουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, δεν τα σχολιάζουμε και κατευθύνουμε τη συζήτηση σε γενικό κοινωνικό πλαίσιο.
- Για την προστασία παιδιών που μεγαλώνουν σε συνθήκες οικονομικής στενότητας, αποφεύγονται ερωτήσεις σχετικά με τη φροντίδα των παιδιών. Για παράδειγμα, αποφεύγονται αναφορές σε οικογενειακές δραστηριότητες που απαιτούν οικονομική ευχέρεια όπως, για παράδειγμα, 'ποιος/α κάνει τα ψώνια για τις παιδικές ανάγκες' ή 'ποιος/α παίρνει τα παιδιά στον κινηματογράφο ή στον παιδότοπο'.
- Σε γενικές γραμμές, η όποια συζήτηση κινείται γύρω από τον άξονα του κοινωνικού φαινομένου και όχι του προσωπικού – οικογενειακού πλαισίου. Αναφορές σε παραδείγματα γίνονται μόνο στο τρίτο πρόσωπο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η Δραστηριότητα: Καταμερισμός ευθυνών στο σπίτι

> Η πιο κάτω άσκηση προτείνεται να γίνει στην ολομέλεια της τάξης.

Μαθησιακοί στόχοι:

- Να διερευνήσουν οι μαθητές/τριες το φαινόμενο του άνισου καταμερισμού των ευθυνών του σπιτιού.
- Να εγερθούν ζητήματα σχετικά με τα στερεότυπα των φύλων και την κατανομή των ευθυνών στο σπίτι: Η κοινωνική κατασκευή των φύλων και πώς καθορίζονται κοινωνικά κάποιες δραστηριότητες ως πιο κατάλληλες για τις γυναίκες και άλλες ως πιο κατάλληλες για τους άντρες.
- Να συζητηθεί η ρευστότητα των κοινωνικών κανόνων σε σχέση με το φύλο, καθώς και η ρευστότητα του στερεότυπου: άντρας κουβαλητής, γυναίκα οικοκυρά.

Διάρκεια:

25 Λεπτά

Υλικό:

Γράφημα αποτελεσμάτων

Μεγάλο φύλο χαρτί

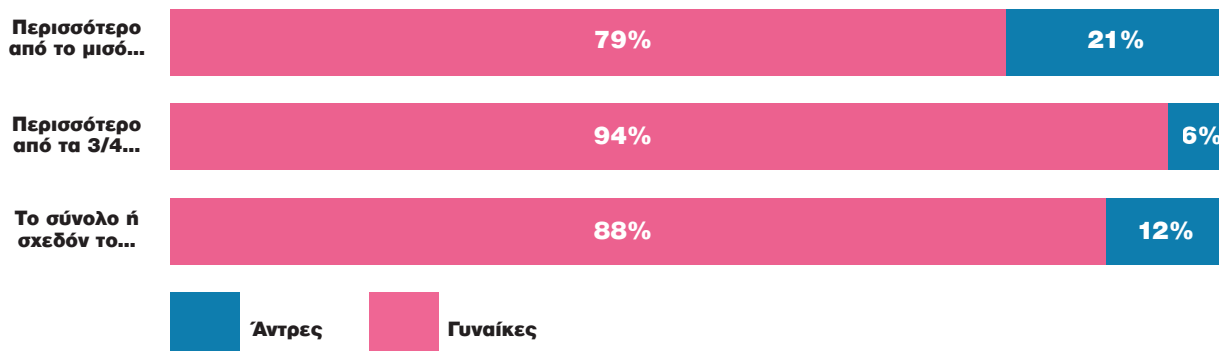
Μαρκαδόροι

Πίνακας αποτελεσμάτων της έρευνας του Μεσογειακού Ινστιτούτου Μελετών Κοινωνικού Φύλου (MIGS) σχετικά με την κατανομή των ευθυνών του σπιτιού

Προτεινόμενη βήμα – βήμα διαδικασία

1. Ζητάμε από τα παιδιά να υποθέσουν σε μία τυπική καθημερινή μέρα, πόσες ώρες συνολικά αφιερώνουν οι άντρες και οι γυναίκες σε ένα σπίτι όσον αφορά στις δουλειές του σπιτιού, δηλαδή μαγείρεμα, πλύσιμο, καθαριότητα, πλύσιμο και σιδέρωμα ρούχων, ψώνια, συντήρηση ιδιοκτησίας.

2. Προβάλλεται το πιο κάτω γράφημα στον τοίχο ή δίνεται στα παιδιά σε φύλλο εργασίας. Εξηγούμε ότι στο γράφημα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας σχετικά με τον χρόνο που αφιερώνουν οι γυναίκες και οι άντρες στις δουλειές του σπιτιού, δηλαδή μαγείρεμα, πλύσιμο, καθαριότητα, φροντίδα ρούχων, ψώνια, συντήρηση ιδιοκτησίας. Δίνεται λίγος χρόνος για αφομοίωση των πιο κάτω δεδομένων:

3. Ζητάμε από τα παιδιά να συγκρίνουν τις δικές τους υποθέσεις/προβλέψεις με τα αποτελέσματα και να αναφέρουν τι παρατηρούν (συγκλίσεις ή αποκλίσεις).

4. Καλούμε τα παιδιά να συζητήσουν τα δεδομένα της έρευνας, προσπαθώντας να σκεφτούν τις αιτίες του φαινομένου και τον αντίκτυπο του στην οικογένεια, την κοινωνία, στους άντρες, στις γυναίκες, στα παιδιά (αγόρια και κορίτσια).

* Ενδεικτικές ερωτήσεις για συζήτηση

- Σχολιάστε τα δεδομένα της έρευνας σε σχέση με τη διαφορετική κατανομή των εργασιών του σπιτιού.
- Συνέβαινε πάντα αυτό;
- Γιατί συμβαίνει; Γιατί οι γυναίκες και οι άντρες αφιερώνουν δυσανάλογο χρόνο για τη φροντίδα του σπιτιού;
- Από πού, οι γυναίκες και οι άντρες, μαθαίνουν να συμπεριφέρονται διαφορετικά σε σχέση με τις ευθύνες του σπιτιού;
- Σας φαίνεται δίκαιη η κατανομή των εργασιών του σπιτιού;
- Ποιες οι επιπτώσεις (στο σπίτι, στα παιδιά, στην οικογένεια) από το γεγονός ότι μια γυναίκα μπορεί να αναγκάζεται να αφιερώνει όλη τη μέρα στις δουλειές του σπιτιού;
- Αν συγκατοικούσατε με ένα αγόρι /κορίτσι, πώς θα ήταν η κατανομή των εργασιών του σπιτιού;

* Απολογισμός και κλείσιμο της δραστηριότητας

Η φροντίδα του σπιτιού θεωρείται, ακόμα, σε μεγάλο βαθμό «γυναικεία ευθύνη». Παρά το γεγονός ότι και οι γυναίκες και οι άντρες του δείγματος της έρευνας δούλευαν τις ίδιες περίπου ώρες, οι γυναίκες αφιέρωναν περισσότερο χρόνο στη φροντίδα του σπιτιού. Αυτό είναι αποτέλεσμα των διαφορετικών προσδοκιών που έχει η κοινωνία από τις γυναίκες και τους άντρες. Είναι άδικο για τις γυναίκες γιατί κουράζονται περισσότερο, αφού είναι σαν να εργάζονται διπλά και στο σπίτι και στην εργασία. Από την άλλη, περιορίζει τους άντρες κρατώντας τους μακριά από δραστηριότητες που αφορούν τη φροντίδα του σπιτιού γιατί δεν είναι αρκετά «αντρικές» παρά το ότι δεν υπάρχει τίποτα στη φύση τους που θα μπορούσε να τους αποτρέψει. Το γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν περισσότερες ευθύνες μπορεί να έχει επίπτωση στην εργασία τους και στον ρόλο τους ως μητέρες γιατί βαρύνονται δυσανάλογα.

2η Δραστηριότητα: Χάσμα αμοιβών

> Η προτεινόμενη διαδικασία μπορεί να γίνει στην ολομέλεια της τάξης ή με τον διαχωρισμό των μαθητών/τριών σε ομάδες και στη συνέχεια με συζήτηση στην ολομέλεια.

Μαθησιακοί στόχοι:

- Να έρθουν οι μαθητές/τριες αντιμέτωποι/ες με την πραγματικότητα των έμφυλων διακρίσεων στον χώρο της εργασίας.
- Να προωθηθεί η κριτική σκέψη σχετικά με τις αιτίες του φαινομένου, σε συνάρτηση με την 1η δραστηριότητα.

Διάρκεια:

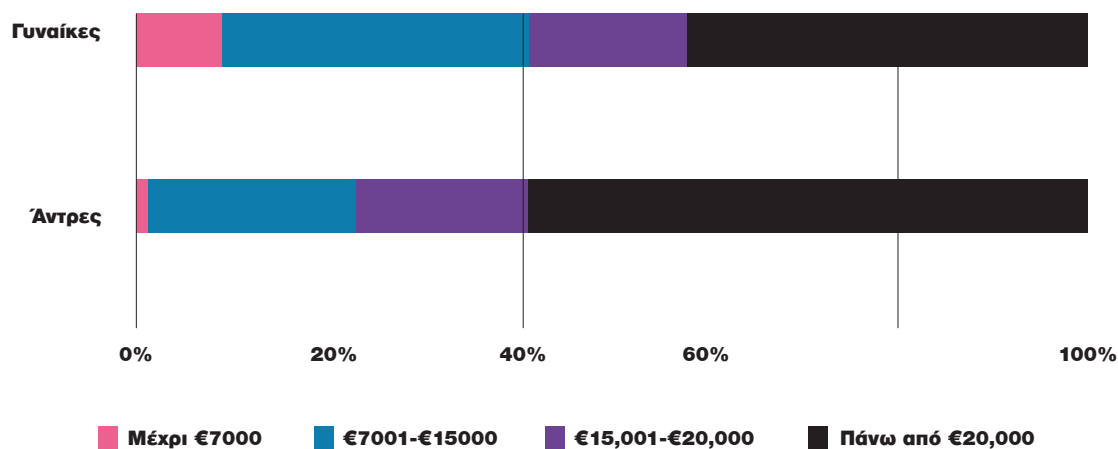
25 Λεπτά

Υλικό:

Γράφημα αποτελεσμάτων
Μεγάλο φύλο χαρτί
Μαρκαδόροι
Διαφάνεια ή φυλλάδιο με δεδομένα για το χάσμα αμοιβών

Προτεινόμενη βήμα – βήμα διαδικασία

1. Ζητάμε από τα παιδιά να προβλέψουν το ετήσιο εισόδημα αντρών και γυναικών, δίνοντας τις 4 αριθμητικές κατηγορίες που φαίνονται στο πιο κάτω γράφημα.
2. Ρωτούμε γιατί σκέφτηκαν με αυτό τον τρόπο.
3. Παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα της έρευνας και εξηγούμε τι είναι το χάσμα αμοιβών.

4. Δίνουμε επιπρόσθετα στοιχεία για το χάσμα αμοιβών στην Κύπρο:

5. Ζητάμε από τα παιδιά να συγκρίνουν τις δικές τους υποθέσεις/προβλέψεις με τα αποτελέσματα και να αναφέρουν τι παρατηρούν (συγκλίσεις ή αποκλίσεις).

6. Ζητάμε να μας πουν γιατί νομίζουν ότι συμβαίνει αυτό και γιατί παρουσιάζεται αυτή η ανισομισθία.

* Ενδεικτικές ερωτήσεις για συζήτηση

- Γιατί νομίζετε ότι υπάρχει τόσο μεγάλη διαφορά στις αμοιβές των γυναικών και των αντρών; (Χρησιμοποιούμε τις πιο κάτω ενδεικτικές ερωτήσεις σε περίπτωση που τα θέματα δεν προκύψουν στη συζήτηση της πρώτης ερώτησης)
- Νομίζετε ότι αυτό συμβαίνει επειδή οι γυναίκες εργάζονται λιγότερες ώρες;
- Γιατί μπορεί οι γυναίκες να εργάζονται λιγότερες ώρες από τους άντρες;
- Συμβαίνει αυτό επειδή έχουν διαφορετικές προτεραιότητες; Ποιες είναι αυτές;
- Από πού προήλθαν οι διαφορετικές προτεραιότητες των αντρών και των γυναικών;
- Ποιος αποφάσισε ότι οι γυναίκες και οι άντρες θα έχουν διαφορετικές προτεραιότητες;
- Ένας από τους λόγους που έχουμε ανισομισθία είναι το ότι οι γυναίκες και οι άντρες δουλεύουν σε διαφορετικά επαγγέλματα.
  - > Σε ποια επαγγέλματα παρατηρείτε να συγκεντρώνονται πιο πολλές γυναίκες και σε ποια άντρες;
  - > Ποια επαγγέλματα πιστεύετε ότι πληρώνουν περισσότερο;
- Βλέπουμε πιο συχνά άντρες ή γυναίκες σε διευθυντικές θέσεις;
- 22% των διευθυντικών στελεχών επιχειρήσεων στην Κύπρο είναι γυναίκες. Γιατί νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;
- Πώς μπορούμε να έχουμε περισσότερες γυναίκες σε διευθυντικές θέσεις;
- Τι μπορεί να κάνει η κοινωνία, το σχολείο, το κράτος, οι επιχειρήσεις;
- Πώς η διαφορά στους μισθούς των γυναικών και των αντρών επηρεάζει την κοινωνία;

* Απολογισμός και κλείσιμο της δραστηριότητας

Το χάσμα αμοιβών αντανακλά την ανισότητα μεταξύ αντρών και γυναικών. Ανάμεσα στις αιτίες που το προκαλούν είναι η συγκέντρωση των γυναικών σε θέσεις που πληρώνουν λιγότερο και η απουσία τους από την ιεραρχία των επιχειρήσεων. Στην Κύπρο μόλις το 22% των διευθυντικών στελεχών των επιχειρήσεων είναι γυναίκες. Στον απολογισμό της 2ης άσκησης συνδέεται το χάσμα αμοιβών με την ανάγκη συμφιλίωσης. Στερεότυπα, προκαταλήψεις και η ανάγκη για συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής συχνά εμποδίζουν την ανέλιξη των γυναικών παρά το ότι έχουν ίσα ή και περισσότερα προσόντα. (60% των αποφοίτων πανεπιστημίων είναι γυναίκες).

3η Δραστηριότητα. Προτάσεις παρέμβασης

Μαθησιακοί στόχοι:

- Οι μαθητές/τριες να σκεφτούν ως ενεργοί πολίτες τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου της έμφυλης κατανομής των εργασιών και της ανισομισθίας.
- Να εξοικειωθούν με την έννοια της συμφιλίωσης της εργασιακής και προσωπικής ζωής.
- Να προωθηθεί η ιδέα της διεκδίκησης πολιτικών για τη συμφιλίωση και την ισότητα των φύλων.

Διάρκεια:

30 Λεπτά

Υλικό:

Ταινία κινουμένων σχεδίων
Μεγάλο φύλο χαρτί
Μαρκαδόροι
Φύλλα εργασίας με ερωτήσεις

Προτεινόμενη βήμα – βήμα διαδικασία

1. Προβάλλουμε την ταινία κινουμένων σχεδίων με την ιστορία του Μάριου και της Ζήνας η οποία περιγράφει πώς οι έμφυλοι ρόλοι και οι κοινωνικές προσδοκίες οδηγούν τους άντρες και τις γυναίκες σε διαφορετικά επαγγέλματα και γίνονται αιτίες για το χάσμα αμοιβών και τις επιπτώσεις του.
2. Χωρίζεται η τάξη σε μικρές ομάδες εργασίας και τους ζητείται να προτείνουν τρόπους για να αλλάξει η ιστορία ώστε να γίνει δικαιότερη για το Μάριο και τη Ζίνα, εξηγώντας ότι η ιστορία αυτή έχει εφαρμογή στο σύνολο της κοινωνίας.
3. Ζητάμε από τα παιδιά να καταγράψουν προτάσεις ανά φορέα.

Τι μπορεί να κάνει το κράτος για να αλλάξει την ιστορία;

Τι μπορεί να κάνει το σχολείο;

Τι μπορεί να κάνει η οικογένεια;

4. Εάν υπάρχει χρόνος οι ομάδες γράφουν ένα νέο σενάριο για την ταινία κινουμένων σχεδίων, μία νέα ιστορία για τη Ζίνα και το Μάριο

*Απολογισμός και κλείσιμο της δραστηριότητας

Οι έμφυλοι κοινωνικοί ρόλοι και οι επιλογές των αντρών και των γυναικών καθορίζονται από κοινωνικές προκαταλήψεις και στερεότυπα. Αυτά δημιουργούν έμφυλες ανισότητες που έχουν αντίκτυπο στη ζωή των αντρών, των γυναικών, των οικογενειών τους και της κοινωνίας στο σύνολό της. Ευτυχώς, όμως, οι έμφυλοι ρόλοι είναι ρευστοί και αλλάζουν. Έχουμε τη δυνατότητα να αντισταθούμε στους προκαθορισμένους κοινωνικούς ρόλους των φύλων ως σκεπτόμενα άτομα και ως οργανωμένα σύνολα. Επιπρόσθετα, ως ενεργοί πολίτες έχουμε τη δυνατότητα αλλά και την υποχρέωση να απαιτήσουμε από το κράτος φιλικές πολιτικές προς τους πολίτες και την οικογένεια και μέτρα για αντιμετώπιση των διακρίσεων με βάση το φύλο. Αυτό θα συμβάλει σε μία δικαιότερη και δημοκρατικότερη κοινωνία. Ένα παράδειγμα διεκδικήσεων των ενεργών πολιτών αποτελεί ο αγώνας για το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες. Στην Ελλάδα δόθηκε μόλις το 1952, μετά από διεκδικήσεις πολιτών με πορείες γυναικών, γραπτές και προφορικές διακηρύξεις, αγώνες, δημοσιεύσεις και σωρεία μαζικών κινητοποιήσεων.

Εάν δεν αναφερθούν στη συζήτηση αναφέρουμε:

Τι μπορεί να κάνει το κράτος;

Εισηγήσεις από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για Ισότητα των Φύλων:

1. Κατανομή συγκεκριμένης και αποκλειστικής περιόδου για πληρωμένη άδεια πατρότητας και προώθηση της συμμετοχής των ανδρών στη φροντίδα των παιδιών .
2. Προώθηση εργασιακών πολιτικών που να επιτρέπουν ευέλικτο ωράριο εργασίας για όλους/ες τους/τις εργαζόμενους/ες.
3. Επέκταση των επίσημων υπηρεσιών παιδικής φροντίδας, ειδικά για παιδιά κάτω των 3 χρόνων, για διευκόλυνση της συμμετοχής των γονιών στην αγορά εργασίας και για διευκόλυνση της επιστροφής των γυναικών στην εργασία, μετά τη γέννηση ενός παιδιού.
4. Αύξηση των επιλογών για επίσημη φροντίδα ηλικιωμένων, έτσι ώστε να γίνει η μετάβαση από τις ανεπίσημες πρακτικές φροντίδας σε επίσημες/οργανωμένες διευθετήσεις, οι οποίες ενθαρρύνουν την ισορροπία συμμετοχής ανδρών και γυναικών στο έργο της φροντίδας ηλικιωμένων.
5. Ενδυνάμωση των έμφυλων στρατηγικών ισότητας στη συλλογή εθνικών και διεθνών στατιστικών, μέσα από τη συνεργασία βασικών υπηρεσιών συλλογής δεδομένων και τη συστηματική αξιολόγηση αλλαγής και προόδου σε θέματα ισότητας φύλου.

Τι μπορεί να κάνει το σχολείο;

1. Να εντάξει στοχευμένες δραστηριότητες παρέμβασης, σχετικά με τους έμφυλους ρόλους, τα στερεότυπα των φύλων τόσο κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των μαθημάτων, όσο και εκτός του αναλυτικού προγράμματος, π.χ. στο πλαίσιο των δράσεων που αφορούν στην ΔΔΚ (Δημιουργικότητα, Δράση, Κοινωνική Προσφορά) ή σε δράσεις ενημέρωσης και πληροφόρησης μαθητών/τριών και γονέων, θεωρητική και βιωματική επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

2. Χρήση της μη-ετεροεξιστικής γλώσσας

Η γενικευμένη χρήση του ανδρικού γένους, προκειμένου να δηλωθούν άτομα ή ειδικότητες και των δύο φύλων (π.χ. «οι μαθητές», «οι δάσκαλοι», κ.λπ.) συμβάλλει σημαντικά στη συντήρηση και στην αναπαραγωγή αντιλήψεων που αφορούν στην ανωτερότητα και στην κυριαρχία του ανδρικού γένους. Ο γλωσσικός «σεξισμός» είναι διάχυτος στον προφορικό και γραπτό λόγο στο σχολικό περιβάλλον, όπως, επίσης, και στα σχολικά εγχειρίδια. Προς αυτή την κατεύθυνση προτείνουμε ενδεικτικά:

- Τη χρήση γραμματικών μορφημάτων, π.χ. «οι μαθητές και οι μαθήτριες», αντί του συνήθους «οι μαθητές»
- Τη χρήση άρθρων και αντωνυμιών αρσενικού και θηλυκού γένους, όταν γίνονται αναφορές σε ρόλους, επαγγέλματα ή τίτλους εξουσίας, π.χ. «ο/η γιατρός», «ο/η εκπαιδευτικός», «ο/η δήμαρχος μιας πόλης» κ.λπ. Ή αναφορά σε λέξεις γένους θηλυκού π.χ. «η βουλευτριά»

Τι μπορεί να κάνει η οικογένεια;

Υπάρχει ανάγκη αναστοχασμού της έμφυλης ταυτότητας και των ρόλων εντός του σπιτιού καθώς, όπως είδαμε πιο πάνω, επηρεάζει και τις εργασιακές συνθήκες. Έτσι, η φροντίδα των παιδιών και του σπιτιού θα πρέπει να κατανέμεται ισόρροπα στα μέλη της οικογένειας ανεξαρτήτως φύλου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνόφωνη

Αρβανίτης, Κ., Ξυδοπούλου, Ε. & Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2007) Εγχειρίδιο για το ρόλο των ανδρών/πατέρων στην εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2010) Στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2010-2015. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (2017). Συμφιλίωση εργασιακής και προσωπικής ζωής: Έμφυλες αντιλήψεις και πραγματικότητες. Λευκωσία: Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου.

Παπαζήση, Θ. 1999. Μητρότητα και καριέρα: άτυχος γάμος από τρελό έρωτα. Το Φύλο των Δικαιωμάτων. Εξουσία, Γυναίκες και Ιδιότητα του Πολίτη. Ευρωπαϊκό Συνέδριο 9-10 Φεβρουαρίου 1996. Πρακτικά. Αθήνα: Νεφέλη.

B. Αγγλόφωνη

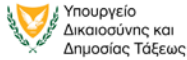
Daly, K. & Palkovitz, R. (2004). Guest Editorial: Reworking Work and Family Issues for Fathers. *Fathering: A Journal Of Theory, Research, And Practice About Men As Fathers*, 2(3), 211-213.

Garey, A. (1999). *Weaving work and motherhood* (1st ed.). Philadelphia: Temple University.

Jacobs, J. & Gerson, K. (2006). *The time divide* (1st ed.). Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Ranson, G. (2012). Men, Paid Employment and Family Responsibilities: Conceptualizing the 'Working Father'. *Gender, Work & Organization*, 19(6), 741-761.

ΕΤΑΙΡΟΙ

Υπουργείο
Δικαιοσύνης και
Δημοσίας Τάξεως

ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Γραφείο Επιτρόπου
Ισότητας των Φύλων

Υπουργείο
Παιδείας και
Πολιτισμού

MEDITERRANEAN
INSTITUTE OF
GENDER STUDIES

CONFERENCES | MEDIA | EXHIBITIONS

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως
Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της
Γυναίκας
Ευαγγελία Κατσουνάρη
Τηλ. 22805915
Email: ekatsounari@papd.mof.gov.cy

Γραφείο Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων
Άντρη Σάββα
Τηλ. 22805994
Email: asavva@presidency.gov.cy

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Σούλα Ιωάννου
Τηλ. 22809527
Email: soularioannou@gmail.com

Mediterranean Institute of Gender Studies
Σουζάνα Παύλου
Τηλ. 22795156
Email: susana@medinstgenderstudies.org

IMH
Νάτια Καραγιάννη
Τηλ. 22505555
Email: nadia@imhbusiness.com

#seolamazi

Υπουργείο
Δικαιοσύνης και
Δημοσίας Τάξεως

ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Γραφείο Επιτρόπου
Ισότητας των Φύλων

Υπουργείο
Παιδείας και
Πολιτισμού

MEDITERRANEAN
INSTITUTE OF
GENDER STUDIES

imh

CONFERENCES | MEDIA | EXHIBITIONS

Συγχρηματοδοτείται από:

www.breakingthemouldcy.com

